

In verbinding én verbonden

Notitie Gebiedsuitwerking 3.0 Greenport Westland

Gemeente Westland, Gemeente Den Haag, Metropoolregio Rotterdam
Den Haag (MRDH) en provincie Zuid-Holland

Notitie – eindconcept – 1 december 2022
Directeurenoverleg Gebiedsuitwerking

Inhoudsopgave

1.	Gebiedsuitwerking 3.0 Greenport Westland	3
2.	Gezamenlijk beeld en afspraken	6
3.	Vervolgproces Gebiedsuitwerking	14
	Bijlage I: Samenvatting notitie 'Verbroken Verbinding – Verbinding Verbroken'	16

I. Gebiedsuitwerking 3.0 Greenport Westland

Inleiding

Samenwerken aan het gezamenlijk belang. Provincie Zuid-Holland, MRDH en de gemeenten Westland en Den Haag doen het. Oplossingen voor verkeer en vervoer. In het belang van de greenport, de woningbouwopgave, de verstedelijking en campusontwikkeling FloraHolland.

Partners werden partijen. Rapportages opgesteld en analyses gedeeld. De opgave complex. Ervaringen uit het verleden voerden de boventoon in het hier en nu. Patroon trekt hard. Elkaar net niet raken en steeds weer gaan voor het eigen werk. Eigen belang. Achter de eigen dijk, laan of het glas. Ieder voor zich en toch gezamenlijk willen. Overleggen komen vaster te zitten. Verbinding verbroken.

Waarmee te stoppen? Alles op tafel. Afspraken over wonen. Afspraken over bedrijventerreinen. Verkeer en vervoer in beweging: weer onderzoeken, verder brengen, nieuwe maatregelen op een rij. Weer in beweging brengen en in beweging houden.

Zonder samenwerking geen gebiedsuitwerking.

Gebiedsuitwerking

In de Gebiedsuitwerking 3.0 Greenport Westland werken de vier partners aan toekomstvastе oplossingen voor verkeer en vervoer. Dat gaat stroef. Het belang is groot, vanwege de ontwikkeling van de Greenport, de woningopgave in Westland, de verstedelijking in Den Haag Zuid-West en de campusontwikkeling. De Gebiedsuitwerking is een van de onderdelen van het MIRT Programma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe). Vooralsnog zonder het Rijk.

Het Westland behoort tot de Greenport West-Holland. Deze is qua productie, import en export met afstand de belangrijkste Greenport van Nederland met een totale productie van €4,5 miljard euro in 2022¹ en internationaal toonaangevend. De Greenport is een onmisbare economische motor voor de regio. Alle greenports tezamen vormen één van de negen economische topsectoren van het land. Dat belang dringt niet altijd door bij het Rijk en leidt nog niet tot de gewenste samenwerking.

Het gebied heeft een enorme potentie door de nabijheid van de Mainport Rotterdam, diverse toonaangevende kennisinstellingen in onder meer Naaldwijk, Delft, Den Haag en Leiden, waardevolle groen- en natuurgebieden zoals de kust, Midden-Delfland, het gebied rondom de Uithof en diverse woonmilieus en stedelijke voorzieningen binnen en rondom het Westland. Om wereldleider in de tuinbouw te blijven in kennis en innovatie, import, export, hightechbedrijven, verduurzaming en circulariteit is verbetering van agglomeratie- en netwerkkracht essentieel. Het gebied wordt daarmee ruimte- en arbeidsintensiever. De opgave is hiermee om te gaan én dat samen aan te gaan.

Tegelijkertijd zal de Zuidelijke Randstad tot 2040 met zo'n 240.000 huishoudens groeien². Dit leidt tot een forse woningbouwopgave voor de regio, waarvan een deel gebouwd zal worden in het Westland en Den Haag Zuidwest. De nabijheid van de Greenport met arbeidsplaatsen en het Haags stedelijk gebied biedt kansen om samen te werken aan samenhangende, complementaire woon- en

¹ Greenport West-Holland; Ruimtelijk-economische strategie 2050

² Zuid Holland Woningbouwagenda 2021-2025 (2020)

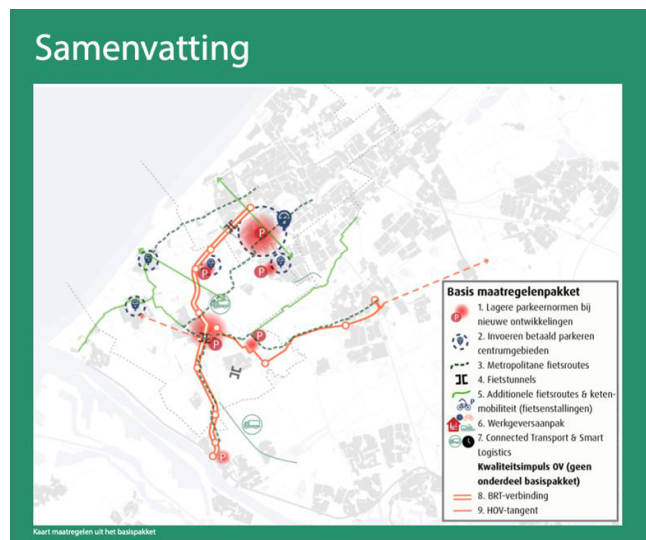

werkgebieden en de hierboven genoemde potentie optimaal te benutten. In deze Gebiedsuitwerking wordt gezocht naar de juiste balans tussen wonen, werkgelegenheid en mobiliteit, zodat deze elkaar versterken en de regionale netwerkkracht groeit. Alleen op deze wijze wordt resultaat geboekt.

Dit vergt een goed functionerend mobiliteitssysteem op bovenlokaal schaalniveau, met goede verbindingen met regionale, landelijke en internationale netwerken. Dit (inter)nationaal mobiliteitssysteem functioneert alleen wanneer het lokaal als een systeem functioneert. Door integratie van ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit, fiets- en ketenmobiliteit, een schaa sprong voor het OV, flankerend beleid, werkgeversaanpak en het beter benutten van bestaande infrastructuur door het personen- en vrachtverkeer kunnen aanpassingen aan weginfrastructuur worden beperkt. Deze inzet zorgt ervoor dat het agro-logistieke verkeer kan blijven doorstromen en de economische topsector die Westland is kan blijven draaien. Dit is makkelijker gezegd dan gedaan. De benodigde schaa sprong voor het OV is in een separaat traject buiten de Gebiedsuitwerking onderzocht. Deze HOV verkenning wordt uitgevoerd door de gemeente Westland, MRDH, gemeenten Maassluis en Den Haag. De Voorkeursvariant in de HOV verkenning is een schaa sprong rond 2030 in de vorm van BRT³ op de verbinding Den Haag Zuidwest-Naaldwijk-Maassluis en een snelle busverbinding Naaldwijk-Delft. Alleen wanneer partners hier gezamenlijk voor gaan staan heeft dit kans van slagen. Zowel in de regio wanneer het gaat om draagvlak voor de mogelijke oplossing en met het Rijk om een MIRT-verkenning te kunnen starten.

Resultaat in 2021

In 2021 is voor de Gebiedsuitwerking door de vier partners gemeente Westland, gemeente Den Haag, MRDH en provincie Zuid-Holland onderzoek gedaan. Het onderzoeksrapport met aanbevelingen met actuele en gedeelde analyse is vastgesteld. Ook is er een set aan korte termijn maatregelen vastgesteld en zijn mogelijke oplossingen voor de middellange termijn benoemd. Zie kaartbeeld Samenvatting Maatregelen basispakket (2021). Toch bleek er nog geen overeenstemming tussen de partners over de beleidsuitgangspunten voor woningbouw, de tegelijkertijd lopende planontwikkeling op FloraHolland en de lobby van de gemeente Westland op aanleg van lightrail. Het gezamenlijke proces kwam tot stilstand. Het was complex en verliep stroef. Deze overeenstemming is wel nodig om binnen de Gebiedsuitwerking grotere, regionale mobiliteitsmaatregelen (OV, wegnen) verder uit te werken. Dat leek op dat moment ver weg.

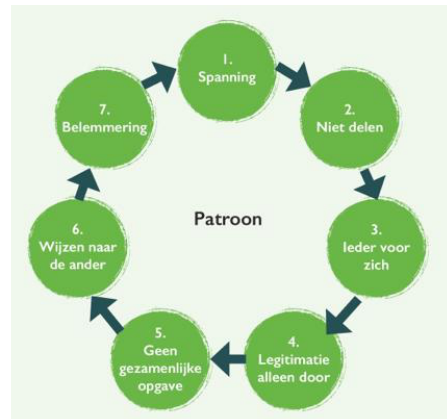
Samenvatting Maatregelen basispakket (2021)

³ Bus Rapid Transit

Vervolg en resultaat in 2022

In 2022 is hiervoor door de vier partners gewerkt aan de samenwerking in de Gebiedsuitwerking. Een intensief proces volgde, waarin de onderliggende patronen in beeld zijn gebracht. Zie Figuur Patroon. Op het gebied van samenwerking is het gebied onontgonnen. Alleen al het verplaatsen in het belang van de ander, het werken met standpunten en belangen en het voeren van het open gesprek aan tafel verliep stroef. Ook is geïnvesteerd in wederzijds begrip en verwachtingen van partners en zijn medewerkers in gesprek en in verbinding met elkaar gebracht⁴. Inhoudelijk is resultaat geboekt door met name voor woningbouw, openbaar vervoer en bedrijventerreinen te werken aan verdere verdieping en duidelijke afspraken. Deze is op de kaart gezet en kan worden vastgesteld. Over de rug van de inhoud is stevig in de samenwerking geïnvesteerd.

Figuur: Patroon (2022)

De tijd is nu rijp om deze afspraken vast te leggen. Wonen en bedrijventerreinen hebben ook eigenstandige trajecten. Met de vaststelling kan de Gebiedsuitwerking weer door met het vervolg op het gebied van mobiliteit. Terugvallen in oud patroon en ongewenst gedrag ligt op de loer. Afspraken over blijvende inspanningen op het gebied van overbruggen van elkaars standpunten is noodzakelijk om de Gebiedsuitwerking kans van slagen te geven. Dit is van toepassing op alle vier de partners en vraagt continue inzet en inspanning. Elkaar blijven vasthouden op het gezamenlijk belang. Dat geldt ook voor de gezamenlijke agendering van de Gebiedsuitwerking 3.0 Greenport Westland in MOVE. Tot slot is het van groot belang de hernieuwde betrokkenheid en samenwerking met het Rijk aan te gaan, vanwege de komende BO MIRT overleggen (2023-2024). Dit vervolg dient te worden uitgewerkt en ook bestuurlijk te worden vastgesteld.

Als procesmanager is in 2022 namens de gemeente Westland en gemeente Den Haag, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de provincie Zuid-Holland gewerkt aan de Gebiedsuitwerking 3.0 Greenport Westland. Met Joost Voerman⁵ is in de eerste helft van 2022 met het directeurenoverleg, de werkgroep en een groot aantal betrokkenen samen gewerkt. In de tweede helft van 2022 is het resultaat bereikt door de geactualiseerde beleidsuitgangspunten, de verstevigde samenwerking tussen en binnen de organisaties en het optekenen in een tweetal notities, inclusief belemmerende patronen. Na het werken met de patronen, het genereren van inhoud, afspraken hierover en het op de kaart zetten hiervan is het nu tijd voor het maken van afspraken voor vervolg en deze bestuurlijk te bekrachtigen⁶: 'Van een verbroken verbinding, verbinding verbroken – naar – in verbinding én verbonden'; Jos van Loon⁷

⁴ Zie bijlage I: Samenvatting notitie Verbroken Verbinding – Verbinding Verbroken (26 juli 2022)

⁵ Voerman Bestuursadvies BV (februari-juli 2022)

⁶ Directeurenoverleg Gebiedsuitwerking (25 november 2022)

⁷ Jos van Loon (februari t/m najaar 2022)

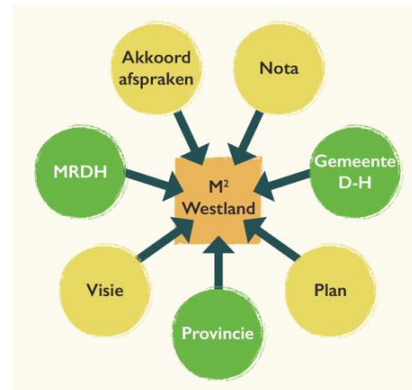

2. Gezamenlijk beeld en afspraken

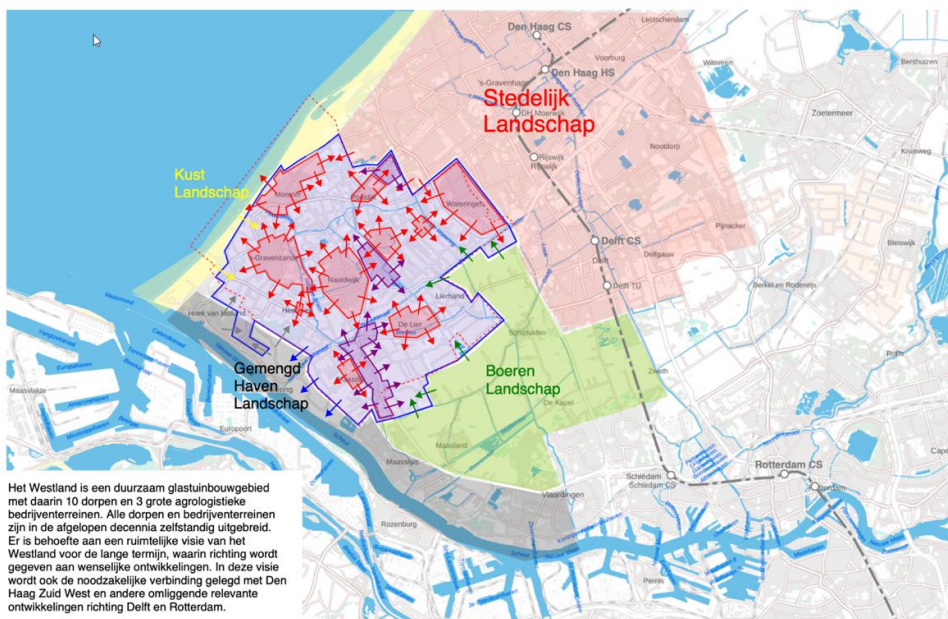
De vierkante meters in het Westland

Ieder vierkante meter in het Westland is bestemd, iedere vierkante meter is ontgonnen en bewerkt. Gronden in bezit van ondernemers. Met de hand bewerkt, meter voor meter opgebouwd. De tuinbouw is uniek. Dit gebied is volgebouwd. Zie Kaartbeeld: Duurzaam glastuinbouwgebied.

Zoeken naar slimmer en beter, naar effectiever en efficiënter. Blijven innoveren onder het glas. Energie, mobiliteit, klimaat, glastuinbouw, agrologistiek, natuur, recreatie, woningbouw vragen ruimte in het gebied. Akkoord afspraken, nota's, plannen en visies stapelen zich op. Oplossingen worden gezocht door het slim combineren van wonen en werken, naar snellere en betrouwbare verbindingen van binnen naar buiten en naar ruimte voor ontwikkeling, voor onderwijs en opleiding. Zoeken naar het nog beter benutten van de nabijheid en potentie van mainport Rotterdam, van de grootstedelijke omgeving van Den Haag, naar verbindingen tussen woon- en werklocaties in de regio. Op de vierkante meter in het Westland. Zie Figuur: Vierkante meter.

Figuur: Vierkante meter

Kaartbeeld: Duurzaam glastuinbouwgebied

Gezamenlijk beeld over wonen, bedrijventerreinen en afspraken over mobiliteit

In de Gebiedsuitwerking is gewerkt met de keuzes voor wonen, bedrijventerreinen en mobiliteit. Afspraken over wonen en over bedrijventerreinen worden op andere tafels gemaakt. Wel is het van belang te werken met deze afspraken, zodat in het kader van de Gebiedsuitwerking weer gewerkt kan worden aan mobiliteit. Voor de Gebiedsuitwerking zijn de afspraken over wonen en bedrijventerreinen op dit moment als een 'foto'.

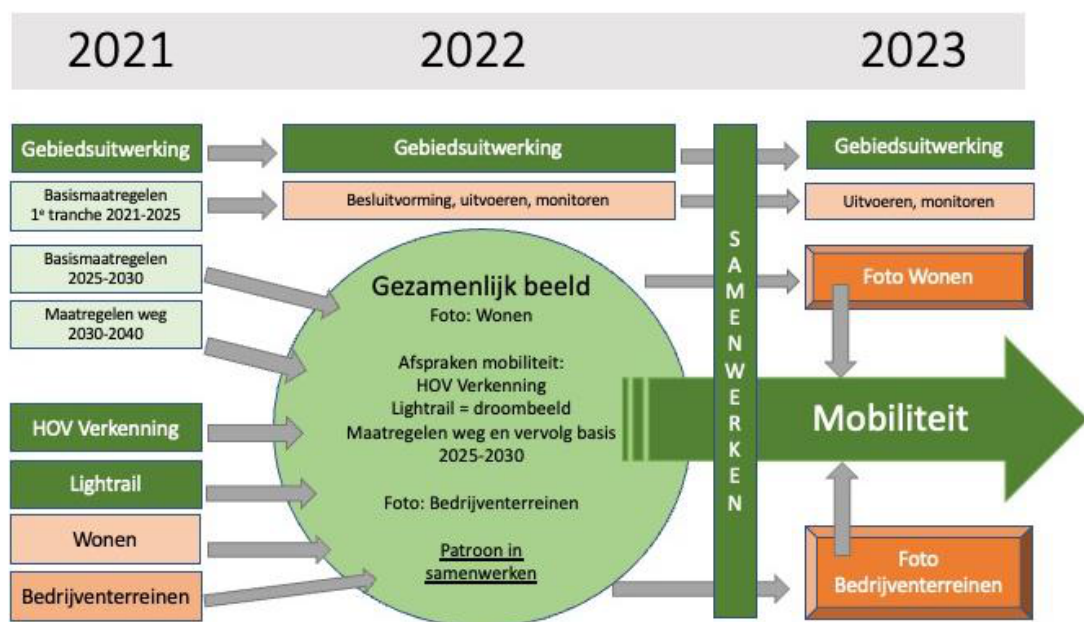

Foto Wonen:

- Voor de mobiliteitsberekeningen wordt uitgegaan van de aantallen zoals vastgesteld in de regionale woningbouwafspraken tot 2030;
- Voor de periode 2030-2040 wordt gewerkt met bijgestelde scenario's aan de hand van wat in de periode 2020-2030 is afgesproken. Ook wordt gewerkt met een laag (25%), midden (50%), driekwart (75%) en hoog (100%) scenario. Dat levert het volgende beeld op;

Planperiode	Haaglanden totaal	waarvan Westland	waarvan DH Zuid West
2020- 2030	81.000	7.400 (9,1%)	5.550 (6,8%)
2030- 2040 (100%)	65.000	5.915 (9,1%)	4.420 (6,8%)
2030-2040 (25%)	16.250	1.480 (9,1%)	1.105 (6,8%)
2030-2040 (50%)	32.500	2.960 (9,1%)	2.210 (6,8%)
2030-2040 (75%)	48.750	4.435 (9,1%)	3.315 (6,8%)

- Voor de doorrekening van de mobiliteitsberekeningen voor de periode 2030-2040 wordt vervolgens gewerkt bovenstaande bandbreedten om het effect door te kunnen rekenen;
- Afspraak tussen partijen dat er geen rechten ontleend kunnen worden aan de gehanteerde getallen. Daarnaast blijft steeds overeind staan dat voor toekomstige invulling en realisatie

- van plannen specifiek gekeken moet worden naar wat het gebied aankan en dus kwalitatief gekeken moet worden wat past op welke plek past;
- Voor het Westland geldt dat de ruimtelijk structuur van centrale-as-gedachte daarbij leidend is;

Foto Bedrijventerreinen:

- Voldoende beschikbaar maken. Het juiste bedrijf op de juiste plaats;
- Opgenomen in de reeds vastgestelde bedrijventerreinenstrategie MRDH (2022);

Zowel voor wonen als bedrijventerreinen zijn dit nu de getallen en plannen waarmee verder gewerkt wordt. Als een foto. Deze worden uitgewerkt in de daarvoor opgerichte verbanden en vastgesteld door het bevoegd gezag. De Gebiedsuitwerking gebruikt deze informatie als input en neemt deze processen niet over. Met deze foto kunnen de vier partners verder werken aan de Gebiedsuitwerking. Verder met waarmee het eens begon: verkeer en vervoer. Daar zit de beweging en de voortgang om verder te komen. Dankzij de twee 'foto's' is dat nu ook weer mogelijk.

Wonen

1. Ontwikkelen Floragebied: de gemeente Westland benut de mogelijkheden op het gebied van woningbouw, bedrijventerrein en campusontwikkeling:
 - a. Realisatie van 1.250 woningen, waarvan 50% in het sociale segment en ondersteunend aan campus functie;
 - b. FloraHolland terrein: het thans braakliggende 'Mars gedeelte' blijft onderdeel van het veilingterrein en beschikbaar voor Veiling/agrologistiek (geen gemengd gebruik);
 - c. Locatie Dijkweg van RoyalFloraHolland blijft buiten het plangebied, hier is geen voornemen tot transformatie en blijft daarmee onderdeel van het veilingterrein;
 - d. Campus locatie (WorldHortiCenter) wordt verder ingevuld met bedrijven en kennisinstellingen. Woningbouw in combinatie met een campusgebouw vindt plaats op deels braakliggend terrein ten zuiden van de campus (geen compensatie opgave want geen bestemming bedrijventerrein, zie kaartbeeld Centrale as);
2. Woningbouw in de gemeente Westland:
 - a. Het gebied direct ten zuiden van Naaldwijk is in beeld voor woningbouw en stedelijke ontwikkeling ('patatzak'/Hoogeland-Zuid). Dit is een te transformeren locatie van glastuinbouw gebied naar gemengd gebied. Dit sluit aan bij ontwikkelingen, conform ruimtelijk concept van de 'centrale as'. Deze as is de verbinding door het Westland waaraan zoveel mogelijk clustering van functies plaatsvindt;
 - b. Overige locaties worden thans in beeld gebracht (nav ANTEA-onderzoek) van provincie en gemeenten (oa Westland). Deze locaties spoedig nader verkennen, in gesprek blijven
 - c. Recent is een intentieovereenkomst gesloten voor de 'Westland Flexroute' die hierop voortborduurdt;

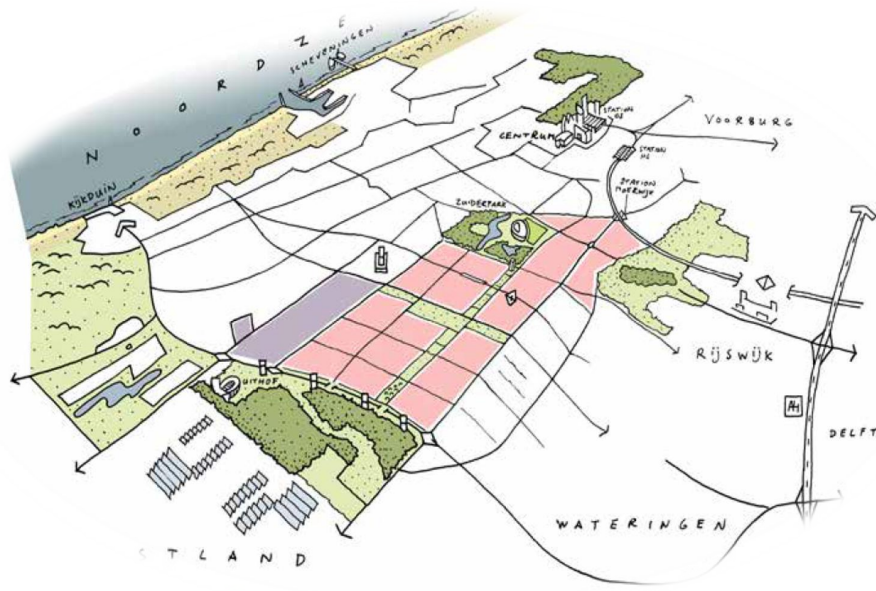
Zie Kaartbeeld centrale as, Horti Campus, TPVV Mars en Hoogeland Zuid;

Kaartbeeld: Centrale as, Horti Campus, TPVV Mars en Hoogeland Zuid;

3. Den Haag Zuid-West:
 - a. Vormgeven en ontwikkelen nieuwe 'middenregio', tussen de kust en Delft en Westland en Den Haag centrum;
 - b. Aansluiting en verbinding, ondersteunen woon-werklocaties in gemeenten Westland en Den Haag;
 - c. Kansen voor transformatie van bestaand stedelijk gebieden en verdichting, relatie met opleidingen, onderwijs en werklocaties, conform de Structuurvisie en Programma Zuidwest;

Kaartbeeld: Den Haag Zuid-West (Palmbout Urban Landscapes)

Bedrijventerreinen en glastuinbouw

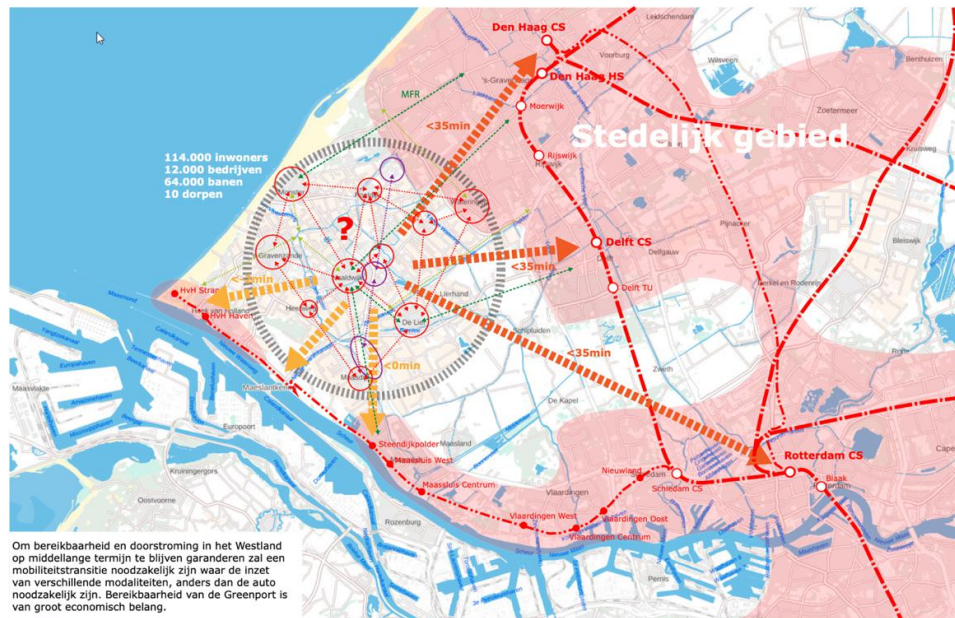
- a. Met de vastgestelde Bedrijventerreinenstrategie MRDH 2023-2030 spreken de MRDH-gemeenten af zich actief in te zetten om zoveel mogelijk van de ruimtevraag naar bedrijfskavels te accommoderen. Hiervoor is het volledig aanbod aan (zachte) plannen nodig voor de regionale opgave, waarbij gestuurd wordt op vestiging van bedrijven die passen binnen het economisch cluster of maatschappelijk van waarde zijn ('het juiste bedrijf op de juiste plek'). De vraag naar grootschalige distributie/agrologistiek wordt alleen voorzien wanneer ABC Westland en Haak-Kulkweg beide worden ontwikkeld. Beide zijn in de strategie gemarkeerd als grootschalig distributieterrein;
- b. Voor ABC Westland betekent dit scherp te zijn op welke type bedrijven zich hier vestigen, namelijk agri-business, bijvoorbeeld via selectief uitgiftebeleid voor de gewenste type bedrijvigheid. Het opstellen van dit uitgiftebeleid wordt opgepakt in het bestemmingsplan. Zorgen over de verschillende beelden van de invulling van het ABC Westland terrein;
- c. Voor de directe omgeving van ABC Westland is een aandachtspunt de doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Verbindingen met Den Haag Zuid West, oa vanwege de arbeidsmarkt en bereikbaarheid blijft een aandachtspunt. Ontwikkel een gebiedsgerichte en beleidsmatige aanpak hiervoor;
- d. Voor de glastuinbouw is het van belang om het duurzaam glastuinbouwgebied bereikbaar houden⁸;

Mobiliteit

- I. Algemeen mobiliteit:
 - a. Doorgaan met de voorbereiding van realisatie van het basismaatregelenpakket (2021)⁹;
 - b. Doorgaan met het vervolg van het maatregelenpakket dat de mobiliteitstransitie voedt en die aansluit bij de openbaar vervoer opgave. Dit betekent aangepaste parkeernormering, ruimte reserveringen voor OV, werkgeversaanpak, doorgaande fietsroutes en langzaam verkeer (lopen). Vervolg op de korte termijn aanpak;
 - c. Oplossingen voor knelpunten in de weginfrastructuur nader onderzoeken;
 - d. Metropolitane Fiets Routes (MFR) het verder uitwerken en voorbereiden van realisatie van deze fietsroutes, als alternatief voor de auto en als woon-werkverbinding. Gemeente Westland verbinden met stedelijk gebied (Den Haag, Rotterdam, Delft); *Zie Kaartbeeld Westland verbonden*;

⁸ Glastuinbouwvisie 2040 – Hart voor Glas – Gemeente Westland

⁹ Zie bijlage II: Korte termijn maatregelen Gebiedsuitwerking 2021

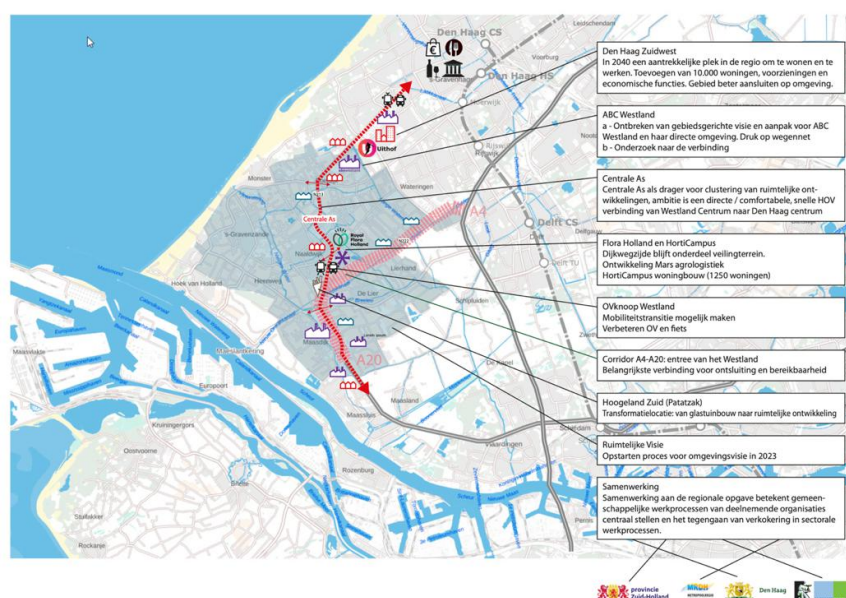
Kaartbeeld: Westland verbonden

2. Openbaar vervoer:

- a. Proces voor het openbaar vervoer zoveel mogelijk concentreren en uitwerken op de centrale as. Verbinding met Oude Lijn is relevant. Lange termijn opgave ook uitwerken en meenemen in actualisatie Omgevingsvisie van de gemeente Westland; gezamenlijk en deels onderdeel van uit te zoeken in vervolg Gebiedsuitwerking;
- b. Lightrail als doelredenering en definitieve systeemkeuze is geen streven meer. Is een droombeeld;
- c. HOV-Verkenning;
 - i. Vervolg HOV Verkenning vorm geven en in samenhang met de Zuidwestlandcorridor en de Gebiedsuitwerking uitwerken. Met rijkspartners in het kader van MOVE verkennen van mogelijkheden voor MIRT-verkenning en stapsgewijs vormgeven (periode 2023-2025);
 - ii. Voor Westland vastleggen van het 'modulair' denken en werken voor openbaar vervoer. De ene verbinding is de andere niet, vraagt andere aanpak, doorlooptijd, functionele keuzes en prioriteit (bv. Den Haag – Naaldwijk of Naaldwijk- Maassluis);
 - iii. Provincie Zuid Holland gaat actief participeren in de HOV-Verkenning. Een passende rol, die aansluit bij de systeemverantwoordelijkheid van de provincie en tegelijkertijd erkenning heeft voor rol van MRDH als vervoersautoriteit¹⁰;
- d. Concept uitwerken van het verplaatsen van het busstation/bushalte (relatie met campusontwikkeling World Horti Center) en wens tot realiseren van een centrale OV-knoop. R-netlijnen op/aan het FloraHolland terrein. Van daaruit netwerk naar de omgeving ('s-Gravenzande, Monster, etc); Verbinding met de regio: Streefbeeld om binnen 45 minuten op stations zijn in de regio, snelle lijnen naar Rotterdam, Den Haag en Delft;

¹⁰ Recent is in CID Brinkhorst ervaring opgedaan met deze werkwijze

Zie Kaartbeeld Gebiedsuitwerking op de kaart

Samenwerking

In 2022 is duidelijk geworden dat een vervolg van de Gebiedsuitwerking alleen tot resultaat leidt wanneer de vier partners:

- Elkaar scherp houden op het patroon uit het verleden, elkaar aanspreken op het vermijden van het open gesprek en wanneer eigen standpunten prevaleren boven gezamenlijk belang dit direct bespreken;
- Zo spoedig mogelijk na bestuurlijk overleg het vervolgproces en bemensing hiervan organiseren;
- Inhoudelijk mobiliteit als drager voor de Gebiedsuitwerking op pakken;
- Jaarlijks de 'foto's' van wonen en bedrijventerreinen actualiseren en hierop eventuele aanpassingen doorvoeren;
- Koersen op het voorbereiden van een MIRT-verkenning;
- Gezamenlijk het strategisch procesmanagement (organiseren van de samenwerking, erop toezien en in werken) vormgeven.

3. Vervolgproces Gebiedsuitwerking

Nu de afspraken in beeld zijn en worden gemaakt is ook de weg vrij om de verschillende onderdelen van de Gebiedsuitwerking verder op te pakken en de Gebiedsuitwerking door te zetten. Voorstel is hiervoor stappen te zetten in het gezamenlijk proces. Ook de bestaande activiteiten gaan door:

Bestaande activiteiten doorzetten:

- Vervolg van de HOV Verkenning (in samenhang met de Zuidwestlandcorridor);
- Korte termijn maatregelen (2021)¹¹

Het formuleren van het nieuwe gezamenlijke vervolgproces:

- Inhoudelijke activiteiten:
 - Herijk voorgaand onderzoek (Gebiedsuitwerking 2021) op basis van de geactualiseerde beleidsuitgangspunten, feiten en cijfers;
 - Werk de te verwachten wegenspunten uit;
 - Werk het gezamenlijk verhaal uit voor rijk en regio;
 - Haal de banden aan met ministeries van BZK, IenW, EZK en LNV. Neem ze mee in de Gebiedsuitwerking, de ambitie van de opgave, de relatie met woningbouw en verstedelijking, de mobiliteits- en openbaar vervoeropgaven, de relatie met het functioneren van de Greenport en het hoofdwegennet en het vervolgproces;
 - Beschrijf een proces om te komen tot een MIRT Verkenning;
 - Werk een eerste voorstel uit voor rijk-regio Bestuurlijk Overleg MIRT 2023, met een doorkijk naar het BO MIRT 2024/2025). Stel in juni 2023 een eerste inhoudelijke richting vast voor de BO MIRT overleggen;
- Organiseer de samenwerking:
 - Gebiedsuitwerking gezamenlijk blijven aansturen met een directeurenoverleg en een werkgroep;
 - Bestuurlijke tafel in juni en oktober 2023 organiseren (en desgewenst vaker) voor inhoudelijke voortgang en besluiten (ivm BO MIRT);
 - Combineer de samenwerkingsopgave in de Gebiedsuitwerking met de inhoudelijk opgave. Voorkom terugval in het oude patroon. Organiseer inhoudelijke gebiedsgerichte werksessies waarin ook het 'leren in het samenwerken' aan de orde komt. Neem werkgroepen, directeuren en bestuurders hierin mee. Hou elkaar scherp op relatie, houding en gedrag. Maak meters op inhoud. Gun elkaar de tijd om hierin te groeien;
 - Sluit dit aan op het te volgen werkproces en planning voor het BO MIRT 2023;
- Start-up bijeenkomst Gebiedsuitwerking direct na 30 januari (Bestuurlijke tafel);
- Formuleer een inhoudelijk werkprogramma voor 2023. Hierin staat het herijken van de mobiliteitsstudie uit 2021 aan de hand van bestuurlijk gedragen (geactualiseerde) ruimtelijk-economische uitgangspunten centraal.

¹¹ Zie Bijlage II: Korte termijn maatregelen (2021)

Het formuleren van het vervolg binnen de vier organisaties:

- Gemeente Westland:
 - o In samenwerking met de partners HOV Westland uitwerken, hiervoor met MRDH samenwerking verder uitwerken en koppelen aan de opgave van de Zuidwestlandcorridor;
 - o Omgevingsvisie gemeente Westland actualiseren (start 2023);
 - o Organisatie ontwikkeling inzetten om beter in verbinding te komen met buiten (andere organisaties);
 - o Leren van proces Ontwikkelperspectief FloraHolland en resultaat Gebiedsuitwerking inzetten voor totstandkoming Masterplan FloraHolland (2023);
 - o Gebiedsgerichte aanpak ABC Westland beleidsmatig aanpakken (relatie Den Haag Zuid-West, opgave Greenport/Westland, bereikbaarheid);
- Provincie Zuid-Holland:
 - o Deelname in en in samenwerking met de partners HOV Westland uitwerken;
 - o Sectorale ontschotting door gebieds- en opgavegericht te werken;
 - o Blijven voeren van het gesprek en afstemming tussen gemeenten en provincie op het gebied van wonen en mobiliteit;
- MRDH:
 - o In samenwerking met de partners HOV Westland uitwerken en deze koppelen aan de opgave van de Zuidwestlandcorridor;
 - o Proces om te komen tot een MIRT-Verkenning beschrijven;
 - o Jaag bedrijventerreinen strategie aan, ondersteun gemeenten met verwezenlijken van de strategie;
 - o Vervoersautoriteit rol MRDH voor mobiliteit en MOVE;
- Gemeente Den Haag:
 - o In samenwerking met de partners HOV Westland uitwerken;
 - o Actief plannen Zuid-West verbinden aan opgave Greenport/Westland en de bereikbaarheid hiervan. Samen zoeken naar synergie;
 - o Relatie tussen de Gebiedsuitwerking, HOV Westland en de Zuidwestlandcorridor leggen en uitdragen;
 - o Actief behartigen van belangen van de Gebiedsuitwerking in MOVE.

Bijlage I: Samenvatting notitie ‘Verbroken Verbinding – Verbinding Verbroken’

De notitie: ‘Verbroken verbinding – Verbinding gebroken’ is tot stand gekomen in de periode februari tot en met juni 2022. Als onafhankelijk procesmanager is in opdracht van vier samenwerkende partijen gewerkt aan deze notitie. Bij de start, verschillende malen tussendoor en bij de eindbespreking heeft in het directeurenoverleg bespreking plaatsgevonden. Het directeurenoverleg is het opdracht gevend gremium voor dit proces. Voortgang inhoud, bespreking van belangen, het vervolgproces en het eindresultaat is in het directeurenoverleg op tafel gelegd. Medio augustus 2022 is het vastgesteld. De belangrijkste onderdelen staan hieronder.

Opgave

Het belang van de Greenport wordt breed erkend evenals de complexe ruimtelijke opgave. Het gewenste gezamenlijk ruimtelijk beeld van de Gebiedsuitwerking gaat voornamelijk over woningbouw, bedrijventerreinen en mobiliteit. Inhoudelijk is het beeld dat in de Gebiedsuitwerking deze alle verenigbaar zijn en op de kaart kunnen worden gezet. Hiervoor is het van belang te starten met passende en realistische oplossingen voor de opgaven op het ruimtelijke gebied en streven naar regionale evenwichten tussen de belangen. Gezamenlijke vertrekpunten zijn 7.400 woningen in Westland en 10.000 woningen in Den Haag Zuid-West. Voor bedrijventerreinen is er een autonome uitbreidingsvraag van 89-166 hectare in de Haagse regio en opgave agrologistiek van 15 hectare. Voor mobiliteit inzetten op de mobiliteitstransitie, uitvoeren van de korte termijn maatregelen en het gezamenlijk doorzetten van studies en verkenningen op basis van gemeenschappelijke uitgangspunten.

Samenwerking

Echter, het beeld is ook dat er iets anders nodig is. Een gezamenlijke Gebiedsuitwerking lijkt er alleen te kunnen komen wanneer er gestopt wordt met een aantal belemmerende patronen uit het verleden, parallelle trajecten met elkaar worden verbonden en er in een gezamenlijk proces wordt samengewerkt om inhoud op de kaart te zetten. Partijen kunnen op deze wijze de ‘verbroken verbinding’ herstellen, zodat groei en ontwikkeling gezamenlijk mogelijk wordt. Dit zoals opgetekend in deze notitie: Verbroken verbinding – verbinding verbroken.

Resultaten op inhoud en proces

Inhoudelijk loopt voor de woningbouw de druk verder op. Een gezamenlijke en gedeelde opgave ontbreekt voor de belangrijkste locaties (oa FloraHolland), in aantallen en doelgroepen (sociaal). Dit speelt op alle schaalniveaus: lokaal, regionaal/provinciaal en nationaal en is sterk verweven met andere inhoudelijke opgaven, zoals huisvesting arbeidsmigranten en stikstof. Ten tweede is er de druk op ruimte voor werken, specifiek voor de schaarste van bedrijventerreinen. Het beeld is dat er een tekort is. Op het gebied van bedrijventerreinen en andere type werklocaties is een ruimtelijk economisch profiel nodig, waarvoor het voorstel is gedaan te starten met het gezamenlijk feitenonderzoek. Ten derde is het nodig actief te stoppen met het benoemen van lightrail als doelredenering. In gezamenlijkheid zal er gezocht worden naar een in korte tijd realiseerbare mobiliteitsoplossing die afgestemd is op de behoefte voor een (hoogwaardig) openbaar vervoer/mobiliteitssysteem.

Procesmatig is er een patroon in de werkwijze gesloten dat rust op elkaar 'net niet' spreken. Het patroon werkt versterkend en dat leidt tot spanning en gedoe. Het net niet aangaan met elkaar, het langs elkaar heen praten en niet actief luisteren versterkt de onderlinge ruis en vermindert de kansen op een open gesprek en samenwerking.

Het aangaan van de inhoudelijke en procesmatige uitdagingen maakt het weer mogelijk voor partners te gaan groeien. Vanuit de werkgroep en het directeurenoverleg wordt voorgesteld aan de bestuurders dit ook te doen. Het over en weer erkennen van de uitgangspunten die er zijn rondom woningbouw betekent niet dat het spanningsveld dat dit oproept nu zo spoedig mogelijk weg moet worden genomen. Juist om vanuit het eigen belang te werken, dat uit te spreken en te bekijken op welke wijze het mogelijk is te overbruggen. Dit vergt juist om het gesprek te blijven voeren over de specifieke wensen van de partners en ook samen moeilijke keuzen durven te maken in de dichtstbevolkte regio van Nederland.

De tijd is nu rijp om de Gebiedsuitwerking inhoudelijk verder vorm te geven en om deze letterlijk op de kaart te zetten. Ambtelijk is er voldoende vertrouwen om verder te gaan. Voor het welslagen van het vervolgproces is ook bestuurlijk groen licht nodig. Van daaruit kan vervolgens verder gewerkt worden aan de gezamenlijke uitgangspunten én voortgang worden geboekt op grote opgaven ten aanzien van wonen, bedrijventerreinen en mobiliteit. Deze dienen als beleidsuitgangspunten nader te worden uitgewerkt en op de kaart gezet. Na bestuurlijke afspraken hierover eind 2022 is dit de volgende stap in de Gebiedsuitwerking. Verbinding hersteld.

Bijlage II: Korte termijn maatregelen (2021)

Thema	Maatregel	Impact op agrologistieke bereikbaarheid	Impact op brede doelstellingen	Impact totaal	Kosten	Ranking	Afhankelijkheden
2021 - 2025							
Mobiliteitstransitie	Lagere parkeernorm bij nieuwbouw	+++	+++	++++	nihil	Zeer hoog	Alternatieven fiets en OV van voldoende kwaliteit
Fiets- en ketenmobiliteit	MFR Naaldwijk-Den Haag CID	++	+++	++++	€ 21,75 miljoen	Hoog	
	MFR Naaldwijk-Monster-Den Haag	++	+++	++++	€ 27 miljoen	Hoog	
	Fietstunnel de Lier	+	++	+++	€ 8 miljoen	Gemiddeld	Uitwerking in samenwerking met verbetering R-net lijn
	Upgrade bestaande fietspaden Westland	++	++	++++	€ 6,55 miljoen	Gemiddeld	
Werkgeversaanpak & Smart logistics	Werkgeversaanpak Zuid-Holland Bereikbaar	+++	++	++++	€ 0,57 miljoen	Zeer Hoog	
	Slimme VRI's en use cases	++	++	++++	€ 0,7 miljoen	Gemiddeld	